

Bányatorony mint a disztópia szimbóluma

Ladovics Leona Izabell

Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar

Építész Msc, építészeti tervezés és belsőépítészet specializáció - 2. évfolyam

Témavezetők: Dr. Veres Gábor DLA habil., egyetemi docens

Rácz Tamás DLA, adjunktus

Inspiráció

Az elsődleges inspirációk a felületek, rétegek vegyítésében, parba állításában jelentkezett. Különféle példák vizsgálatának köszönhetően felfedeztem, hogy a vasbeton a bronzsal jó párosítás tud lenni. Az anyagok meghatározása után textúrák vizsgálatával folytattam, olyan felületeket szerettem volna létrehozni, melyek nem vonják el a figyelmet a bányatornyokról- sőt, - segítenek annak megfigyelésében. Inspiráló tényezők voltak még a bányákról készült archív fotók, melyek által a forma kialakítása könnyebb feladat lett. Amikor az üzem - arra a kevés időre – megnyitott, a haránt irányban elhelyezett cső felelt az anyagmozgatásért és a szellőztetésért. Ennek pozíciója segített hozzá a saját haránt formám illesztéséhez. Továbbá egy másik fotón, a Mohácsi úton (korábban Felszabadulás út 107) található kokszműveknél is lejtetten elhelyezett tömegek láthatók.

Koncepció

A tervezés során hamar eldőlt, hogy az akna épületéhez minimálisan szeretnék csak hozzányúlni. Adta magát, hogy ha már torony, akkor hasznosítható lehet kilátóként, de mi indokolná, hogy kilátó legyen? Túl egyértelmű megoldásnak tűnt, egyben céltalannak is. A Mecsek területén számos kilátó található, a torony bejárhatóságának kialakítása roppant költséges, gazdaságtalan - ezáltal a torony elveszítheti ikonikus báját. Tájépítészeti és kisléptékű építészeti beavatkozásokkal próbáltam gondolkodni ezután. Megszületett az ötlet, hogy egy sétány/híd kialakítása nem túl erőszakos megoldás, de a forma megtalálása és nem túl bonyolult vétele kihívás volt számomra. A terület megtisztításával egy park felület jött létre, amiben a híd a fő látvány. Segítette a megoldást az akna közép kör alakú elhelyezkedése, melyből inspirációt tudtam szerezni. Ennek, a formának a visszacsempészésével mélységre és egyben magasságra ráerősítő atmoszférát tudtam elérni. A híd határolt gondolatát a bányász járatok zártsága ihlette, s bár a látogatóknak kevesebb mint 90 métert kell a zárt térben eltölteniük, érzékeltetheti a bezártság nyomott hatását. Természetesen ezek nem teljesen zárt tömegek lesznek, ráccsal, vagy perforált lemezzel kívánom a szellőzést és a minimális fény bejutását megoldani. Létrejött az egyenes vonal, mely átvissza a tornyok között, a feketelyuk fölött. A részben rámpás kialakítású híd 1,5 méter szélességben és 100 méter hosszan vezet végig a tájon a tornyokig és azokon túl, de a pozíciónkról csak akkor lesz tudomásunk amikor a tornyok közé érünk. Az épület síkjáig egy 2,5 méter magas zárt tömegben haladhatnak a látogatók, melyben Pécs bányászatának történeti áttekintését, illetve az ehhez hozzájárult

személyekről szóló megemlékezést tanulmányozhatják. A tornyokhoz érve, kiszabadulva a zárt tömbből a híddá alakult nyitott térbe érkezve lent is és a magasban is látnivalók erősítik a légkört. Feltekintve a magasban egy színezett felületet láthatunk, mely az egyetlen olyan alkotás, mely magához az épülethez illesztve jelenik meg. Ez a bronzlemez-alkotás a födém alsó síkja, ami csak innen vehető észre. A híd ezen a ponton 1 méter magas mellvéd falakkal határolt, ezáltal megteremtve a körütekintés lehetőségét. A feketelyuk, ami a híd alatt található 15 méter mélyre vezet, matt fekete felülettel, hogy a mélység ne legyen megállapítható. Ez a lyuk a korábban 751 mélyre ásott aknát szimbolizálja, illetve a szemet, amit végül ki sem termeltek.

Szerkezet és anyaghasználat

Mint korábban említettem bronz árnyalatú fémes felületek kerültek kialakításra. Erősen segíti a koncepciót, ha ezek az évek során vörösesen korrodálódnak, ezzel is a disztópikus, elhagyatott hangulatra ráerősítve. A födém perforált rácsos lemez, mely visszaköszön a híd falán is elszórtan. Ennek elsődleges célja az volt, hogy a feketelyuk fölé érve kihajlás nélkül is megtekinthető legyen. A híd mellvédje és falfelülete elsősorban ezt az átlyukasztott felületet kapta, a natúr lemez mellett. A tömör lemez felületeken lehetséges a bányász múlt bemutatása képek és szöveg segítségével. A pillérek felületkezeletlen vasból vannak, melyeket rábízok az időre s annak viszontagságaira, hogy a tervezett felületet utánozza korrodálódás közben. Ugyanez vonatkozik az elhelyezett gerendákra is. A födémek ferdén elhelyezett gerendákkal vannak erősítve, hasonlóan a falakhoz. a pillérek és a fő gerendák 5 méterenként vannak elhelyezve, a fal osztó oszlopocskák pedig 1,25 méterenként. Ezek teszik izgalmassá az András kereszték kiosztását. A feketelyuk fölött 10 méter hosszú – valódi - híd alakult ki, melynek alátámasztása okán az 5 méteres pillér kiosztásból 2 esetben is kiléptem. Itt tehát könnyebb a szerkezet, teljesen a perforált fémlemezre váltok ezen a szakaszon.

A terv relevanciájának indoklása

A pécsi bányászat nem csak gazdasági, hanem kulturális és közösségi szempontból is meghatározó része a város múltjának. A bányászati helyszínek megőrzése és hasznosítása lehetőséget teremt, hogy emléket állítsunk ennek az örökségnek, miközben fenntartható módon integráljuk a jelenkor igényeibe. Az István-akna, mint elhagyatott ipari létesítmény, olyan műemlék, amely méltó arra, hogy új funkcióval gazdagodjon, hiszen a bányászat emlékei segíthetnek a helyi identitás erősítésében. Egy ilyen terv nemcsak a múlt emlékezetét ápolja, hanem értelmet ad az elhagyott ipari környezetnek is. Az emlékközpont és sétány kialakítása elősegíti a közösség kollektív emlékezetének megőrzését, miközben oktatási és turisztikai potenciált is rejt magában. A bányászattal kapcsolatos ismeretek átadása, a látogatói élmény és az ipari örökség iránti tisztelet egyszerre érhető el. A terv időszerű, mert a bányászat kultusza és jelentősége mára nagyrészt feledésbe merült, így egy ilyen projekt lehetőséget nyújt a helyi közösség számára, hogy újra kapcsolatot teremtsen saját történelmével. A bányászati helyszínek, mint kulturális örökség megőrzése a tiszteletadáson kívül, fenntartható példamutatás is, hiszen a régi helyszínek értékeinek újra felhasználása csökkenti az elhagyatottság és a pusztulás nyomait. A projekt nemcsak a helyiek számára jelentene érzelmi és kulturális kötődési pontot, hanem vonzóvá teheti a területet a látogatók számára is, akik az ipari múlt egyedi hangulatával találkozhatnak. A helyszín kialakítása így méltó megállóponthoz képezi a mecseki bányász emlékutak, turistaútak rendszerébe. Az innovatív anyaghasználat és a térszervezés modern építészeti megoldásai segítenek abban, hogy az elhagyott bányatorony ne csupán mementó legyen, hanem egy új narratíva kezdete, amely a múltból merítve a jövőt építi.